

To Cite This Article: Yiğit Özüdoğru, H. & Kan, A. (2020). Examining the people's attitude towards Syrians according to levels of communication and relationship. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 42, 244-262.

Submitted: November 19, 2019

Revised: January 23, 2020

Accepted: April 12, 2020

EXAMINING THE PEOPLE'S ATTITUDE TOWARDS SYRIANS ACCORDING TO LEVELS OF COMMUNICATION AND RELATIONSHIP

Halkın Suriyelilere Yönelik Tutumunun İletişim ve İlişki Düzeyine Göre İncelenmesi

Hülya YİĞİT ÖZÜDOĞRU¹

Adnan KAN²

Öz

Türkiye'de yaşayan halkın Suriyelilere karşı tutumu, farklı birçok etkenin yanı sıra birlikte yaşamın, devleti yönetenlerin söylem ve uygulamalarının sonucunda şekillenmeye devam etmektedir. Bu bağlamda çalışmada halkın tutumunu şekillendirmede rolü olduğu düşünülen Suriyelilerle ilişki ve iletişim düzeyinin tutum üzerindeki etkisi incelenmiştir. 633 kişi ile yürütülen çalışmada yarı yapılandırılmış anket formu ve "Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni tutum, bağımsız değişkenleri Suriyelilerle karşılaşma sıklığı, yakınlık ilişkisi (tanışıklık durumu), bireyin kendisi ve/veya çevresindekilerin sorun yaşaması ve Suriyeliler hakkında bilgi alma kaynağıdır. Verilerin analizi aşamasında SPSS programı kullanılarak betimsel istatistik, t testi ve varyans analizi (Anova) yapılmış, gruplar arası farklılığı ortaya koymak için post-hoc testi kullanılmıştır. Araştırmada karşılaşma, etkileşim, bilgi alma kaynağı ve sorun yaşama olarak belirlenen değişkenlerinin tutum üzerinde anlamlı farklılık oluşturup oluşturmadığı analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları halkın Suriyelilere karşı tutumunun etkileşim söz konusu olduğunda olumsuzdan olumluya doğru değiştiği yönündedir. Yakınlık ilişkisi azaldığında veya bir sorun yaşandığında tutum puan ortalamalarının düştüğü tespit edilmiştir. Araştırma "kişisel deneyimlerin tutum üzerinde önemli bir rol oynadığını" ortaya koymaktadır. Suriyelilerin halk tarafından kabulünün sorunsuz bir şekilde yürütülebilmesi, birlikte yaşama kültürünün oluşturulması için sosyal uyum çalışmalarında iki toplumu bir araya getirecek etkileşimli faaliyetlere öncelik verilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Suriyeli, Tutum Ölçeği, Etkileşim, Sorun

Abstract

Attitudes of people living in Turkey towards Syrians continue to shape as a result of coexistence and discourses and practices of governments as well as many different factors. In this context, effects of levels of communication and relationship, which are considered to influence public attitudes towards Syrians, were examined in the study. In this study, which was conducted with 633 people, a semi-structured survey form and the "Local People's Attitude Towards Syrians Scale" were used. The dependent variable of the study was attitude and the independent variables were the frequency of encounter with Syrians, familiarity (acquaintance), an individual's and/or one of his or her relatives' having trouble with Syrians, and the source of information about Syrians. Descriptive statistics, t test, and analysis of variance (ANOVA) were carried out for the data analysis using the SPSS software, and then post-hoc test was conducted in order to reveal the inter-group variance. The study analyzed whether the variables that were determined to be encounter, interaction, source of information, and having trouble caused a significant differences on attitude. The findings showed that the people's attitudes towards Syrians changed from negative to positive as the interaction occurred. The average scores of attitude were found to decrease when familiarity diminished or a problem with Syrians was experienced. The research revealed "personal experiences play an important role on the attitude." It is suggested that interactive activities that will bring two societies together be prioritized in social adaptation works to carry out the acceptance of the guests by the host community without any problems and create the culture of coexistence.

Keywords: Migration, Syrian, Attitude Scale, Interaction, Trouble

---

¹ **Correspondence to:** Lecturer., Ankara Hacı Bayram Veli University, Continuing Education Application and Research Center (Academy- SEM), Ankara, TURKEY., <https://orcid.org/0000-0001-5504-1641>, hulyayigit2005@gmail.com

² Prof., Gazi University, Departman of Guidance and Psychological Counseling, Ankara, TURKEY., <https://orcid.org/0000-0002-3610-0033>, adnankan@gazi.edu.tr

GİRİŞ

Göç bir idari sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme olayını ifade etmektedir. Mekân üzerindeki hareketleri içine almasından dolayı temelde coğrafi bir olgudur (Tümertekin ve Özgüç, 2016). Göç ister kırdan şehire ister şehirden şehire, isterse ülkeden ülkeye olsun birtakım sorunları ve uyum sürecini beraberinde getirmektedir. 2011 yılının Nisan ayında başlayan iç savaş nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kalan Suriyelilerin büyük çoğunluğu Suriye'ye komşu ülkelere göç etmişlerdir. Bu ülkelerden biri olan Türkiye, yaklaşık 3,6 milyon kayıtlı mülteci nüfusuyla dünyanın en fazla mültecisine ev sahipliği yapmaya devam etmekte (UNHCR, 2019) ve 5.561.824 toplam kayıtlı mültecinin %64,5'i Türkiye'de geriye kalanları ise sırasıyla Lübnan, Ürdün, Irak, Mısır, Kuzey Afrika'da yaşamaktadır (UNHCR, 2020).

Türkiye'yi yönetenler Suriye'de yaşanan krizin kısa sürede biteceğini ve Suriyelilerin evine kısa zaman içinde döneceğini varsayarak başlangıçta Suriyelileri oldukça iyi karşılamışlardır (İçduygu, 2015). Ancak Suriye'de ki belirsizlik hala devam etmektedir ve krizin ilk yıllarında yaygın olan bu kanaat yerini Suriyelilerin kısa vadede evlerine geri dönmeyecekleri yönünde pekiştirmiştir. Gür'ün "Türkiye'de Yaşayan Mülteciler ve Kaçak Göçmenler Araştırması"nın sonuçlarına göre, Suriyelilerin % 39'u, 6 yıldan fazla zamandır Türkiye'de yaşamakta ve Türkiye'nin vatandaşlık vermesi halinde % 43,8'i Türkiye'de kesinlikle kalmayı düşünmektedir. Türkiye'nin sınır ötesinde güvenli bölge oluşturması halinde oraya gitmek isteyenlerin oranı ise % 25'ini oluşturmaktadır (Yurdakul, 2019).

Suriyelilerin Türkiye'de uzun zamandır yaşıyor olmaları ve büyük çoğunluğunun Türkiye'de kalmayı düşünüyor olmalarının yanısıra, çocuk ve genç yaştakilerin sayının tüm Suriyelilerin yaklaşık 3/2'sini oluşturması, Türkiye'de doğan çocukların eğitim çağına gelmiş olması, tamamına yakınının (%98) kamp dışında yaşaması (Tablo 1) yerleşim yerlerinin belirli semtlerinde toplanmaları ve kendi bakkallarından alış veriş yapmaları gibi birçok etken Türkiye'nin Suriyeliler politikasının sadece "geçicilik" üzerine bina edilmesinin artık mümkün olmadığını göstermektedir (Erdoğan, 2015). Dolayısıyla Suriyelilerin toplumun kıyası köşesinde sıkışık marjinal bir hayat yürütmeye çalışmaları Türkiye'yi ekonomik, sosyal ve muhtemel siyasi sorunlara sürükleyecek nitelikte olabileceğinden Hükümet ve sivil toplum kuruluşlarının uzun vadede mültecilerin Türkiye'de topluma entegrasyonunu kolaylaştırmayı hedeflemesi gerekmektedir (Kirişçi, 2014). Çünkü geçicilik beklentisi ile ertelenen, ötelenen ya da ihmal edilenler, gelecekte çok ciddi sorunları beraberinde getirebilir. Bu nedenle Suriyelilerin evlerine dönmesi konusunda iç ve dış politikada yapılması gerekenleri yaparken, çok önemli bir bölümünün Türkiye'de sürekli olarak kalacaklarına dair gerçekliği de görmek ve buradan hareketle de başta birlikte yaşam stratejilerinin geliştirilmesi ve uyum politikalarına başlanması (Erdoğan, 2015) olmak üzere pek çok sosyal, ekonomik ve siyasal tedbirin alınması gerekmektedir. Ancak ihtiyaç duyulan tedbirlerin alınması için toplum dinamiklerini etkileyen veya belirleyen faktörlerin analiz ve tespit edilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Tablo 1: Suriyelilerin Yaş Grubu ve Kampta Yaşama Durumuna Göre Dağılımı

	Yaş Grubu	Kişi Sayısı	Toplam	% (Yüzde)
0-24 arası yaş grubu	0-4	580.061	2.250.385	63
	5-9	494.850		
	10-14	384.879		
	15-18	276.304		
	19-24	555.951		
25-64 yaş arası grubu	25-29	353.613	1.260.639	35
	30-34	293.875		
	35-39	213.983		
	40-44	148.707		
	45-49	114.222		
	50-54	92.548		
	55-59	66.075		
65 ve üstü yaş grubu	60-64	46.662	65.346	2
	65-69	30.757		
	70-74	17.578		
	75-79	10.586		
	80-84	5.829		
	85-89	3.260		
	90+	1.683		
Kamp İçi Toplam Nüfus			63.443	1,8
Kamp Dışı Toplam Nüfus			3.512.927	98
Toplam Nüfus			3.576.370	100

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), 2020.

Yaklaşık olarak dokuz yıldır kimi zaman zorunlu kimi zamanda gönüllü olarak Suriyelilerle bir arada yaşamaya devam etmekteyiz. Bu beraber yaşamın getirisi olarak halkta zaten var olan bazı duygu, düşünce, inanç, algı ve davranışlara yenileri eklenmekte veya bu duygu, düşünce, inanç, algı ve davranışlar şekil değiştirmektedir. Suriyelilerle birlikte yaşam halkta gelişen ön yargıları ortadan kaldırarak tutumu olumlu yönde etkilediği gibi, yeni önyargılara neden olarak onlara

karşı olumsuz tutumları da beslemektedir. Bütün bileşenleri ile birlikte beraber yaşama durumu, halkın Suriyelilere karşı tutumu üzerinde etkili olmuş, etkili olmaya da devam etmektedir.

Halkın Suriyelilere karşı tutumunun, cinsiyet, yaş, gelir durumu, eğitim seviyesi ve çocuk sayısına göre anlamlı farklılıklar ortaya koyduğu bilinmektedir. Demografik yapının yanı sıra pek çok nitel çalışmada ve az sayıda yapılan nicel çalışmada halkın tutumunu etkileyen farklı faktörlerden bahsedilmektedir. Bunların başında da medya ön plana çıkmakta ve medyanın halkın tutumunu şekillendirmede yadsınamayacak bir öneminin olduğundan bahsedilmektedir. Literatürdeki medyanın Suriyelilere karşı olumsuz söylemlerini inceleyen pek çok çalışmanın yanı sıra, bu olumsuz söylemlerin kişiler üzerinde bıraktığı etkiyi araştıran çalışmalara da rastlanmaktadır. Suriyelilerin Türkiye'ye geldikleri ilk günlerden itibaren ister ulusal ister yerel düzeydeki medyada Suriyeliler hakkında pek çok farklı konuda haber yapılmıştır. Bu haberler olumlu nitelikte olduğu gibi olumsuz nitelikte taşıyabilmektedir. Bu duruma örnek olarak Bir Gün, Kocaeli Barış, Yeniçağ, Evrensel, Hürriyet, Yeni Şafak gazeteleri ile haberler.com internet sitelerinden alınan farklı dönemlere ait farklı nitelikteki haberlere yer verilmiştir.

Güneydoğu'da Suriyelilerin çaresiz evliliği (Ünal, 2014); Savaş yalnız hayatımızı değil, sesimizi de çaldı (Abay, 2015); Suriyelileri anlatmaya ve empati kurmaya yönelik haber başlıklarının yanı sıra;

Çocuklarını Dilendiren Suriyeliler Gözaltına Alındı (Haberler.com, 2016), Fatih'te Suriyeli öğrenciler çete kurup haraç topluyor (Yeniçağ Gazetesi, 2019) gibi halkın tepkisine yer veren, Suriyeliler hakkında genellemeler yaparak olumsuz olaylara odaklanan ve olumsuz nitelikleri ön plana çıkaran başlıklar haberlerin konusunu oluşturmaktadır.

Suriyeliler dönmek istemiyor, şimdi ne olacak (Akdeniz, 2019), Suriyelilerin ülkelerine dönüşü sürüyor (Hürriyet, 2019) gibi Suriyelilerin kalıcılığını ve/veya gidiciliğini ortaya koymaya ilişkin bakış açısını yansıtan;

İnsani yardımda Türkiye'nin tek rakibi kendisi (Çelik, 2019) gibi Türkiye'nin ortaya koyduğu çaba ve gayretin önemini vurgulayan haberlere rastlamak mümkündür.

Yukarıda verilen haber metinlerinde de görüldüğü gibi dönemsel olarak ve/veya farklı bakış açısına göre bu haberler farklı özelliklere sahip olabilmektedir. Medyada Suriyeliler ile ilgili söylemleri inceleyen çalışmalar, medyanın bireylerin yanı sıra toplumsal grupları, kurumları ve hatta politikaları belirlemede güçlü bir etkiye sahip olduğunu ileri sürmektedir. Özellikle göç ve mülteciler ile ilgili medyada yer alan haberlerin bireyleri; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak etkilediğini, bununda bireylerin tutumuna yansıdığını ortaya koyan birçok çalışma yapıldığı ifade edilmektedir (Boomgaarden ve Vliegenthart 2009'den Akt., Torun ve Demirtaş, 2018). Erdoğan, Kavukçuer ve Çetinkaya'da (2017) Türkiye'de var olan "yüksek ama kırılabilir toplumsal kabul düzeyinin", medyanın tavrından bağımsız olarak değerlendirilemeyeceğini bu yüzden de medya söylem ve temsillerinin analizinin önemli olduğunu vurgulamaktadır. Halkın algısı üzerinde medyanın etkisinin büyük olduğunu ifade eden bu çalışmalar; medyanın çeşitli yöntemlerle zihnimizi inşa ettiğini ve algılarımızı şekillendirdiğini belirtmektedirler.

Medyanın yanı sıra bir ülkedeki halkın göçmenlere yönelik tutumlarını etkileyen faktörler; kültürel, sosyal, ekonomik, ideolojik ve siyasal nedenler ile kişisel deneyimler olarak sıralanabilir. Sosyal ve gruplar arası temas kuramları (Allport, 1954; Pettigrew, 1998) sosyal temas ile dış grup üyelerine karşı önyargıların azaltılabileceğini ve gruplar arası tutumların daha olumlu bir hale gelebileceğini ve empati kurmaya ortam hazırlayacağını ileri sürmektedir. Buradan hareketle çalışma gruplar arası temas durumlarının yanı sıra halkın Suriyelilerle yaşam deneyimlerinin tutum üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.

Bu bağlamda çalışmada, tutum üzerinde etkili olduğu ve halkın kişisel deneyimlerinden beslenerek tutumu şekillendirdiği varsayılan bazı faktörleri anlamak için iletişim ve ilişki hususunu ele alan sorular hazırlanmıştır. Bunlar, halkın Suriyeliler hakkındaki bilgiyi nasıl edindiği, temassız bir şekilde ne sıklıkla karşılaştığı, kurdukları yakınlık ilişkisinin derecesi, yaşanan sorununun boyutları olarak belirlenmiştir.

Araştırmada iletişim ve ilişki düzeyini anlamak için karşılaşma, etkileşim veya yakınlık ilişkisi (tanışıklık durumu), medya, duyum-söylenti ve sorun kavramlarına yönelik bilgi toplanmıştır. Karşılaşma toplum içerisinde bir arada olduğu halde ilişkilerin yüzeysel kaldığı durumlar için kullanılmıştır. Suriyelilerle yerel halk genellikle sokakta, pazarda, park yerlerinde dilenci veya sokak toplayıcısı olarak temassız bir şekilde aynı ortamı paylaşmaktadır. Toplu taşıma araçları, mahalle, okul gibi ortak kullanım alanlarında birlikte bulunma, herhangi bir temasa geçmeme durumu bu kavram içerisinde değerlendirilmiştir. Bu kapsamda katılımcıların Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları hakkında bilgi toplanmıştır.

Etkileşim veya yakınlık ilişkisi ise katılımcıların ilişkilerini iş hayatlarında ve özel yaşamlarında derinleştirerek daha bire-bire iletişim kurdukları, aralarında olumlu temas geliştirdikleri durumlar için kullanılmıştır. Örneğin; bazı katılımcıların akraba, arkadaş, komşu, işveren, ev sahibi vb. olma durumları bu kavramın kapsamındadır (Eşigül, Arslan, Gencer, Tosun, Korkmaz ve Yıldırım, 2017). Araştırmada etkileşim veya yakınlık ilişkisi kapsamında arkadaşım, komşum, tanıdığımın tanıdığı, diğer ve hayır yok şeklinde alt gruplar belirlenmiştir. Diğer alt düzey grubu, yardım yapılan ve/veya çeşitli sebeplerle görüşülen

aileler; öğrenci, veli, hasta, müvekkil, müracaatçı gibi kamu çalışanlarının hizmet verdikleri kesim, aynı ortamda (hastane, okul, sokak, iş yeri, eğitim merkezleri vb.) çeşitli sebeplerden dolayı bulunma veya karşılaşmadan kaynaklı tanıma, kiracı, müşteri, çalışan ve evlilik yoluyla oluşan akrabalıklardan oluşmaktadır. Kısaca “diğer” grubunu zorunlu veya gönüllü olarak hizmet verme durumu vb. nedenlerle yakın ilişki içinde olanlar şeklinde ayırmak mümkündür.

Suriyeliler hakkındaki bilgi alma kaynağı; medya, günlük yaşantı ve başkalarından duyma olarak belirlenmiştir. Başkalarından duyma alt düzeyi duyma söylenti veya 3. kişilerden bilgi aktarımı yoluyla edinilen bilgileri kapsamaktadır.

Sorun yaşama ise bireylerin kendilerinin ve yakın çevrelerinden birinin sorun yaşaması olarak ikiye ayrılmıştır. Bunlarda kendi içinde sorunun küçük veya önemli olması ve hiç sorun yaşamama olarak belirlenmiştir.

Çalışma halkın tutumunu etkileyen yukarıda bahsedilen değişkenlerin tutum üzerindeki etkisini incelemesi açısından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır.

Araştırmanın sonucu; Türkiye’de Suriyelilere karşı halkın tutumu ile etkisi incelenen değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar ortaya koymaktadır. Bu anlamda Türkiye’deki halkın Suriyelilere yönelik tutumlarını etkileyen değişkenlerin belirlenmesi amacıyla yapılmış bu araştırmanın sonucunda, toplumsal uyum için birlikte yaşama kültürünün oluşturulmasının önemi ortaya çıkmıştır. Çalışmanın, Suriyeliler ve halk arasındaki uyum ve kabul çalışmalarında alınacak toplumsal ve siyasi kararlarla ilgili sağlıklı bir bilgi zemini oluşturacağı düşünülmektedir. Halkın Suriyelilerle ilgili tutumunu olumluya çevirecek faaliyetleri belirlemeye çalışmak bu araştırmanın sağlayacağı diğer katkılar arasında yer alacaktır. Ayrıca şehir planlama ile şehirlerin ekonomik olarak gelişimini destekleyici alanlarda da kullanılması beklenmektedir.

Çalışmada ele alınan temel sorular aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

- Suriyelilere yönelik tutum bireyin günlük hayatta Suriyelilerle karşılaşma sıklığına göre farklılık göstermekte midir?
- Suriyelilere yönelik tutum bireyin Suriyelilerle tanışıklık (yakınlık ilişkisi) durumuna göre farklılık göstermekte midir?
- Suriyelilere yönelik tutum bireyin Suriyeliler hakkında bilgi edindiği kaynaklara göre farklılık göstermekte midir?
- Suriyelilere yönelik tutum Suriyelilerle bireyin bireysel olarak sorun yaşama durumuna göre farklılık göstermekte midir?
- Suriyelilere yönelik tutum Suriyelilerle bireyin yakın çevresinden birisinin sorun yaşaması durumuna göre farklılık göstermekte midir?

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde araştırmanın girişi ve ilgili literatür, ikinci bölümde araştırmanın metodolojisi, üçüncü bölüm de bulgular ve dördüncü bölümde sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

İlgili Literatür Çalışmaları

Çalışmanın bu aşamasında konu ile ilgili alan yazın taranmış ve ilgili literatür özetlenmiştir. Alan yazında konu ile doğrudan ilgili çalışmaya rastlanmamıştır. Bunun için de bu bölümde yalnızca araştırmayla benzer yönlere sahip çalışmaların konu ile ilgili bölümlerine yer verilmiştir.

[Erdoğan \(2014\)](#) ve ekibi tarafından Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO) adına gerçekleştirilen ve 2015 yılında Bilgi Yayınevinden kitap olarak basılan “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum” çalışmasıyla, Türkiye’deki Suriyelilerin mevcut durumu, nitelikleri, memnuniyet düzeyleri, sorunları ve kalıcılık konusundaki yaklaşımları; bununla eş zamanlı bir biçimde Türk toplumunun Suriyeli sığınmacılar konusundaki düşünceleri, beklentileri ve sorunları ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma çerçevesinde Türkiye’nin 6 ilinde toplam 144 kişi ile derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiş ayrıca 18 ilde 1501 kişilik bir örnekleme “Türkiye’deki Suriyeliler Algısı” başlıklı bir kamuoyu araştırması gerçekleştirilmiştir. Bunlara ek olarak, 21 genel/ulusal ve 56 yerel medya kuruluşunun web üzerinden paylaştıkları haber, yorum ve değerlendirmeler üzerinden medya analizi yapılmış; bölgede ya da bölge dışında konuyla ilgili çalışmalar yapan 38 farklı ulusal ve uluslararası STK ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Çalışma, Türkiye’de Suriyeliler konusunda zaman zaman ırkçılığa, yabancı düşmanlığına, nefrete varacak olumsuz tavırlara rağmen genelde “toplumsal kabul” düzeyinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

[Ünal \(2014\)](#) çalışmasında, Türkiye’de internet temelli bazı blog ve forum ortamlarında mültecilere yönelik inşa edilen tutumların somut söylemlere yansıma şekline dair bazı örneklerin değerlendirilmesini amaçlamıştır. Yabancı göçmenlerin ve özellikle de son dönemdeki Suriyeli mültecilerin konumlarının halktaki yansıma biçimlerine odaklanarak, Türkiye’de insanların göç ve yabancı göçmen, mülteci meselesine nasıl yaklaştığı ve toplumda yarattığı algı irdelenmeye çalışmıştır.

[Süleymanov \(2016\)](#) çalışmasında, İstanbul’un Sultanbeyli ilçesinde Suriyelilerin yerleşmelerinin ardından meydana gelen sosyal etkiler ve bu etkiler karşısında ilçede yaşayan halkın Suriyelilere yönelik tutumları, davranış biçimleri ve kaygılarını

alan araştırmasıyla incelemiş; göçten sonra meydana gelen kültürel etkileşime ilişkin sorunları ele almıştır. Çalışmada, Sultanbeyli'deki halkın Suriyeli sığınmacılara yönelik olumlu tutumlara sahip olduğu ve toplumsal kabul düzeyinin yüksek olduğunun söylenebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Eşigül, Arslan, Gencer, Tosun, Korkmaz ve Yıldırım (2017) yürüttükleri projede Suriyelilere dair algıları ve bu algıların kaynağını anlamaya çalışmışlardır. Toplamda 30 katılımcı ile gerçekleştirilen odak grup çalışmalarında medyanın algı üzerindeki etkisinin azlığından bahsetmektedirler. Ayrıca medya türünün algı üzerinde etkili olmadığını mülteciler hakkındaki algıyı şekillendirmede haber kaynağı olarak 3. kişilerden alınan bilginin (duyum ve söylenti) medya kadar etkili bir role sahip olduğunu belirtmektedirler. Odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler, algının şekillenmesinde Suriyelilerle etkileşim halinde olmanın önemine işaret etmektedir. Etkileşim halinde olan katılımcıların empati kurmada, Suriyelilerle ilgili haberleri ve bilgileri eleştirel olarak değerlendirmede daha başarılı oldukları birlikte yaşamaya daha olumlu baktıklarını ifade etmektedir. Her odak grupta, Suriyelilerle katılımcılar arasında etkileşim olup olmasının; Suriyelilere karşı yaklaşımı belirleyen en önemli etken olduğu saptanmıştır. Çalışmada özellikle orta yaşlı kadınlardan oluşan odak grubunda, söylenti ve duyular üzerinden fikir beyan etmenin sıkça gerçekleştiği, orta yaşlı erkekler ve gençlerden oluşan gruplarda karşılaşma ve bireysel deneyimler üzerinden düşüncelerin beyan edildiği belirtilmiştir.

Budak, Demir, Tan ve Sarı (2017), Suriyeli sığınmacılara karşı ekonomik, güvenlik, uyum, sosyo-kültürel vb. gibi konulardaki algıyı tespit etmeyi amaçlamışlardır. Kartopu yöntemi ile Suriyelilerin en fazla ve en az bulunduğu iki mahallede 30 kişiyle görüşülmüştür. Her iki mahalledeki görüşmeciler medyadaki haberlere yönelik olarak farklı tutum sergilemiştir. Sığınmacılarla iç içe yaşamayan veya sığınmacılar hakkında çok fazla bir bilgisi olmayan görüşmecilerin medyada çıkan haberlerden etkilenecek, Suriyelileri yaşanan sorunların sorumlusu olarak gördüğü tespit edilmiştir. Sığınmacılarla iç içe yaşayan görüşmeciler ise medyadaki haberlerin yalan ve abartı olduğunu belirterek sığınmacıların medyada çıkan haberlerden dolayı toplum tarafından olumsuz etiketlendiğini belirtmiştir.

Ankaralı, Pasin, Karacan, Tokar, Künüroğlu, Çaça, Özislam ve Şahingöz (2017) Düzce Üniversitesinde eğitim gören gençlerin sığınmacılara bakış açılarını, cinsiyet, yaş, geldikleri coğrafi bölge, devam ettikleri bölüm değişkenlerine göre incelemiştir. Araştırmada, kadınların göçmenlere yönelik tutumlarının erkeklerden daha olumlu olduğu, ailenin ve akrabaların görüşlerinin bireyin tutumlarını etkilediği tespit edilmiştir. Fiziksel yakınlıktan ötürü göçmenlerle daha sık ilişki içerisinde bulunan Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden gelen öğrencilerin göçmenlere yönelik daha olumlu tutum içerisinde olduğunu göstermiştir. Bunlara ek olarak araştırmada göçmen tanıdığına olmasının veya bir göçmenle diyaloga girmiş olmanın göçmenlere yönelik tutumları olumlu olarak etkilediği saptanmıştır.

Taştan, Haklı ve Osmanoğlu (2017) çalışmalarında, Suriyeliler ile ilgili asayiş kaygılarının büyük oranda önyargılardan kaynaklandığını ortaya koymaktadırlar. Araştırmalarında, "Suriyeliler tehlikelidir" ve yine "Suriyelilerden korkarım" önermesine katılan her beş kişiden birinin bugüne kadar sokakta hiç Suriyelilerle karşılaşmadığı bulgusuna yer vermişlerdir.

Erdoğan (2018) "Suriyeliler Barometresi: Suriyeliler ile Uyumlu Yaşamın Çerçevesi" (SB-2017) Araştırması Suriyeliler konusunu hem Türk toplumu hem de Suriyeliler bakımından değerlendiren, "ortak yaşamın" içeriğini ve çerçevesini akademik bir zeminde tanımlamak amacıyla kapsamlı ve sürekli bir araştırma olarak tasarlanmıştır. Araştırma, 26 ilde 2.089 vatandaş ile 11 ilde ise 348'i kamplarda, 887'si ise kamp dışında yaşayan 1.235 Suriyeli aile ile gerçekleştirilmiştir. Toplamda 3.324 anket uygulanmıştır. SB-2017 ile ortaya çıkan bulgular, mevcut verilerle de ilişkilendirilmiş ve doğrulanmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu bulgular son üç yıldaki değişimlerin gözlenmesine imkân sağlamıştır. Çalışmanın bulgularının ulusal ve uluslararası resmi verilerle birlikte değerlendirilerek politika önerileri ortaya koyması ve politika yapım sürecine katkı sağlaması önemsenmektedir.

Alp (2018) yerel medyadaki söylemlerin analizini yaptığı çalışmada, yerel medyanın toplumsal ön yargıya neden olduğu ve halkın davranışlarını ve tepkilerini şekillendirdiği bulgusuna yer vermiştir.

Tümeğ (2018) Türk halkının; Suriyeli algısını şekillendiren faktörleri tespit etmek, hükümetin sığınmacı/mülteci politikasının ve Suriyelilerin geleceği hakkındaki düşüncelerini ortaya koymak amacıyla Ankara'da bir anket ve mülakat çalışması yapmıştır. Medyayı, Suriyeli sığınmacı/mülteci algısını şekillendiren en önemli kaynaklardan birisi olarak ifade ettiği bu çalışmada, medyadaki söylemlere bakmanın önemli olduğunu vurgulamıştır. "Suriyeli sığınmacı/mültecilerle ilgili en çok hangi kaynaktan haber aldıkları" sorusuna yüzde 50'sinin televizyon haberleri, yüzde 20'sinin internet haberleri, yüzde 15'inin sosyal medya, yüzde 10'unun gazete haberleri, yüzde 5'inin ise mahalle/akran/komşular cevabı verdiğini belirterek medyanın ana bilgi kaynağı olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bakioğlu, Artar ve İzmir (2018) çalışmalarında, Ankara'da yaşayan halk ile Suriyeliler arasındaki, gündelik yaşam, sosyal ilişkiler ve dayanışma deneyimleri, geçim mücadelesi ve ekonomik yaşamın tüm yönleri, mültecilikle ilgili psiko-sosyal göstergeler, şiddet ve sosyal dışlanmanın tezahürlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışmada Suriyelilerle komşuluk gibi yakın ilişkiler geliştirebilmiş bireylerin Suriyelilerden olumlu bahsettikleri hatta sempati duyduklarını ifade

etmektedirler. Bu arkadaşlıkların Suriyelilerin Türk vatandaşları tarafından daha iyi anlaşılmasını sağlayarak, yardımlaşma ve dayanışma imkânları yarattığından bahsetmektedirler. Mültecilerle ekonomik ilişki içerisine giren ev sahibi, emlakçı ve esnaf gibi grupların, girmeyenlere oranla daha olumlu yaklaşım gösterdiğini ve Suriyelilerin halkla sorun yaşamamak için ellerinden geleni yaptığını belirten ifadeler yer vermiştir. Komşularla ilişkilerde ise dil engelinin çatışma potansiyelini arttırdığı, sözsüz iletişim yollarının arandığı ortamlarda şiddet içerikli davranışlara başvurulduğunu belirtmişlerdir.

Torun ve Demirtaş (2018) çalışmalarında, Suriyeli sığınmacılar ile ilgili yazılı, görsel ve işitsel medyada yer alan haberlerin öğretmen adaylarının Suriyeli sığınmacılara ilişkin algılarına etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Yapılan analiz medyanın öğretmen adaylarının algılarını etkileme ve yönlendirme üzerinde etkiye sahip olduğu ve haberlerin olumlu veya olumsuz olmasına göre de algılama şeklinin değiştiği yönündedir.

Sağır ve Kurtkara (2018) çalışmalarında sosyoloji okuyan lisans öğrencilerinin Suriyelilere ilişkin tutumlarını saptamayı amaçlamışlardır. Ankette Suriyelilere vatandaşlık verilmesi, yapılan yardımlar, sunulan sağlık ve eğitim hizmetlerinin algılanma biçimleri, Türkiye ekonomisi üzerinde yarattığı etkilerin değerlendirilmesi, Suriyelilerin neden oldukları sosyal problemler gibi alanlar yer almıştır. Ankette her iki üniversitedeki katılımcıların sosyal medya tutum üzerinde etkilidir görüşünü belirttiklerini ve Suriyelilerle ilgili tutumların oluşmasında fiziksel temasların belirgin bir etki bıraktığını tespit etmişlerdir.

Yukarıda verilen çalışmalar tutum üzerinde etkili olan bazı faktörlerin değişimine bağlı olarak Suriyelilere karşı tutumunda değiştiğini ortaya koymaktadır.

YÖNTEM

Bu bölümde çalışma grubunun özellikleri, verilerin toplanması, veri toplama araçları ve verilerin analizinden bahsedilecektir.

Verilerin Toplanması ve Çalışma Grubu

Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği ve Ölçek ve Anket Formu (ölçek ve ankete ait detaylara veri toplama araçları bölümünde bilgi verilmiştir) 2019 yılında halka çalışma hakkında bilgi içeren açıklayıcı bir metinle birlikte bağlantı adresi (<https://docs.google.com/forms/d/1oZrM3saA1ikA5rIUwalgy78JuSyTNxjeQec1cQt6pgg/edit?uiv=0>) aracılığı ile iletilmiştir. Sosyal medya hesaplarından da çeşitli amaçlarla bir araya gelmiş STK ve vakıf çalışanları ile gönüllüleri, öğrenci grupları, çeşitli kamu çalışanları, İŞKUR, AÇSHB, GSB, Diyanet kursiyerleri vb. gruplara ulaştırılmıştır. Bunlara ek olarak internete erişemeyen veya teknolojik aletleri kullanamayan, çeşitli gerekçelerle internet kullanarak anketi ve ölçeği doldurmak istemeyen bireylere/gruplara basılı materyal olarak ve e-mail yoluyla ulaştırılmıştır. Katılımcılardan ölçekte kendileri için uygun olan seçenekleri işaretlemeleri ve anket formunu doldurmaları istenmiştir. Çalışma grubu seçkisiz olmayan örneklem gruplarından uygun örneklem yöntemi (convenience sampling) ile oluşturulmuştur. Ulaşılabilir ya da bulunabilir örnekleme de denilen uygun örnekleme, çeşitli nedenlerden dolayı kolaylıkla ulaşılabilecek örnekleme olarak oluşturulur. Araştırmanın verisi Türkiye genelinden, hemen her meslek ve yaş grubu ile farklı eğitim seviyesinden 633 kişiden toplanmıştır. Çalışma grubunun %31,1'i (n=197) erkek, %68,9'u (n=436) ise kadın; %58,6'i (n=371) evli, %41,4'i (n=262) bekârdır. Çalışmaya katılan kişilerin yaş aralığı 15 ile 84, eğitim seviyeleri ise ilköğretim – doktora arasında değişmektedir. Çalışmaya katılanların yarıya yakını (%44) çocuk sahibi değilken %15'i üç ve daha fazla çocuğa sahip; %52'si bir konuta sahip iken %38'i kirada oturduğunu belirtmiştir. Çalışma grubundaki katılımcıların yaklaşık 1/3'ü 0-1000 TL, 1/4'ü 3000-4000 TL arasında gelire sahip olduğunu belirtmiştir. Çalışma grubuna ait demografik özellikler detaylı bir şekilde **Tablo 2'**de bir arada sunulmuştur.

Tablo 2: Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

Değişken	Kategori	N	Yüzde %
Cinsiyet	Kadın	436	68,9
	Erkek	197	31,1
Medeni Durum	Evli	371	58,6
	Bekâr	262	41,4
Yaş	15-24	156	24,6
	25-36	164	25,9
	37-48	242	38,2
	49 ve Üstü	71	11,2
Eğitim Durumu	İlköğretim	34	5,4
	Orta Öğretim	97	15,3
	Ön Lisans	49	7,7
	Lisans	393	62,1
	Lisansüstü	60	9,5
Gelir Düzeyi (TL)	Geliri Yok	48	7,5
	1000 TL'ye kadar	154	24,3
	1001-2000	95	15,0
	2001-3000	82	13,0
	3001-4000	151	23,9
	4001-5000	65	10,3
	5001 ve Üstü	38	6,0
Çocuk Sayısı	0 (Yok)	276	43,6
	1	97	15,3
	2	163	25,8
	3 ve Üstü	97	15,3
Toplam		633	100

Veri Toplama Araçları

Çalışmada yarı yapılandırılmış anket formu ile halkın Suriyelilere karşı tutumunu ölçmek amacıyla [Özüdoğru, Kan, Uslu ve Yaman \(2018\)](#) tarafından geliştirilen Tutum Ölçeği kullanılmıştır.

Yerel Halkın Suriyelilere Yönelik Tutum Ölçeği

Halkın Suriyelilere yönelik tutumunu ölçmek amacıyla 540 kişiden toplanan verilerle geliştirilen Likert tipi ölçeğin katılma dereceleri (1) tamamen katılıyorum, (2) katılıyorum, (3) kararsızım, (4) katılmıyorum ve (5) tamamen katılmıyorum şeklinde 5 seçeneği olarak belirlenmiştir. Çalışma grubundan elde edilen verilerle açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda; kabul etme, tehdit ve reddetme olarak 26 maddeden oluşan üç faktörlü yapı belirlenmiştir. Ölçeğin tümü için elde edilen iç tutarlık katsayısı ,965; KMO değeri .969 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin faktörlerinin açıkladığı toplam varyans oranı 66,335'dür. Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda modelin RMSEA değeri 0.060 olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin % 27 alt ve üst grupların madde puanları arasındaki farklara ilişkin olarak yapılan bağımsız gruplar için t testi değerlerinin 23.027 ile 8.714 arasında değiştiği ve $p < .01$ düzeyinde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Madde ortalama puanları alt gruplar için en düşük 1.27 ile üst gruplar için en yüksek 4.92 arasında değişmektedir. Bu bulgulardan yola çıkarak ölçeğin yerel halkın Suriyelilere yönelik tutumlarını ortaya koymak için geçerli, güvenilir ve ölçülmek istenen özelliğe sahip olan ile olmayana ayırt etme özelliğine sahip olduğu söylenebilir. Bu sonuçlar ölçeğin halkın Suriyelilere yönelik tutumlarını ortaya koymak üzere kullanılabilirliğini göstermektedir. Buna istinaden ölçek Suriyeliler özelinde tüm halkın tutumunu ölçebilecek ve halkın tutumuna ilişkin çalışmaların / politikaların boyutunun belirlenmesinde kullanılabilir nitelikte bir araç olmasından dolayı kullanılmıştır.

Anket Formu

Yarı yapılandırılmış anket formunun ilk bölümü araştırmaya katılan bireyler hakkında genel bir fikre sahip olunması amacıyla demografik bilgileri içermektedir. İkinci bölümünde ise tutumu etkilediği düşünülen bazı değişkenlerle ilgili sorular bulunmaktadır. Bunlar karşılaşma sıklığı, tanışıklık durumu (yakınlık ilişkisi), bilgi alma kaynağı ve sorun yaşama olarak sınıflandırılmıştır.

Bu çalışmadan elde edilen verilerle ilişki ve iletişim hususlarında hazırlanan sorular analiz edilmiştir. Bu analiz aynı zamanda çalışmanın bulgularını oluşturmaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi aşamasında SPSS paket programı kullanılmıştır. Ölçekte yer alan olumsuz tutum ifadeleri ters çevrilerek yeniden kodlanmıştır. Verilerin analizi için betimsel istatistik, t testi ve varyans (Anova) analizi kullanılmıştır. Anova testi Suriyelilere yönelik tutum puan ortalamaları arasındaki farkın sıfırdan anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek

amacıyla kullanılmıştır. Anova testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir p değeri bulunursa yani $P < 0,05$ ise hangi gruplar arasında fark olduğunun ortaya koymak için çoklu karşılaştırma testleri (Post-hoc testleri) kullanılır. Buna istinaden bağımlı değişken tutum ile bağımsız değişkenler "Suriyelilerle karşılaşma sıklığı, Suriyeliler hakkında bilgi alma kaynağı, Suriyelilerle tanışıklık durumu, bireyin kendisi ve çevresinden birinin sorun yaşaması arasındaki anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Post Hoc testi kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Suriyeliler Yönelik Tutumun İletişim ve İlişki Düzeyine Göre İncelenmesi

Suriyelilere yönelik tutum ölçeğinin kabul etme bileşenine ait puan ortalamalarının halkın Suriyelilerle olan iletişim ve ilişki durumuna göre istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz sonuçları **Tablo 3**'de verilmiştir.

Değişken	Kategori	N	Ortalama	Std. Sapma	t/F	P	Fark
Suriyelilerle Karşılaşma Sıklıkları	Hiç/Nadiren	74	31.15	9.64	6.845	0.00**	<i>Her zaman ile Ara sıra, Sık sık ve Hiç/Nadiren</i>
	Ara sıra	180	31.80	9.89			
	Sık sık	246	29.65	11.53			
	Her zaman	133	26.34	11.76			
Suriyeliler Hakkında Bilgi Alma Kaynakları	Başkalarından duyma	245	29.10	9.83	0.661	0.576	Anlamlı Fark Yok
	Günlük Yaşantı	59	30.36	9.85			
	Hepsi	290	30.28	12.48			
		39	28.79	9.01			
Suriyelilerle Tanışıklık Durumu	Arkadaşım	58	37.83	10.69	15.047	0.00**	<i>Arkadaşım ile Tüm diğerleri - Yok ile Komşum ve Tanıdığının tanıdığı</i>
	Komşum	59	31.92	11.53			
	Tanıdığının tanıdığı	91	31.87	11.32			
	Diğer	61	31.28	11.58			
Bireysel Sorun Yaşama	Yok	364	27.31	10.09	49.563	0.00**	<i>Hayır ile Evet/Küçük, Evet/Önemli- Evet/Küçük ile Evet/Önemli</i>
	Hayır	521	31.58	10.68			
	Evet/Küçük	82	22.48	8.87			
Yakın Çevrede Sorun Yaşama	Evet/Önemli	30	17.57	6.71	34.985	0.00**	<i>Hayır ile Evet/Küçük, Evet/Önemli- Evet/Küçük ile Evet/Önemli</i>
	Hayır	384	32.33	10.58			
	Evet/Küçük	156	27.44	10.15			
	Evet/Önemli	93	22.90	10.93			

**p < 0.01

Buna göre, Halkın kabul etme bileşenine ait puan ortalamaları Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları, onlarla tanışıklık durumları, bireysel düzeyde ve yakın çevrede Suriyelilerle sorun yaşama düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterirken, Suriyeliler hakkında haber alma kaynaklarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir.

Halkın Suriyelilerle karşılaşma sıklıklarına göre incelendiğinde, halkın kabul etme bileşenine ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle karşılaşma düzeyi arttıkça düştüğü gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle her zaman karşılaşan halkın kabul etme bileşenine ait puan ortalaması, onlarla sık sık, ara sıra veya hiç ya da nadiren karşılaşan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha düşüktür. Bu sonuçlar, halkın Suriyelilerle karşılaşma sıklığı arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Halkın Suriyelilerle tanışıklık durumuna göre incelendiğinde, halkın kabul etme bileşenine ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle tanışma düzeyi uzaktan (tanışıklığı olmayan hiç veya yok) yakına (arkadaşlık düzeyi) doğru geldikçe arttığı gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle arkadaş olan halkın kabul etme bileşenine ait puan ortalaması, onlarla hiç ilişki içinde bulunmayan, komşuluk, tanıdıkları ve diğer vasıtalarla ilişki içerisinde olan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bunun yanında Suriyelilerle hiçbir ilişki içinde olmayan halkın puan ortalamaları onlarla komşuluk bağı olan ve tanıdıkları vasıtasıyla ilişki içinde olan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha düşüktür. Bu sonuçlar, Suriyelilerle daha yakın ilişki içerisinde olan (arkadaşlık, komşuluk gibi) halkın Suriyelilere yönelik daha olumlu tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Halkın Suriyelilerle bireysel sorun yaşama düzeylerine göre incelendiğinde, halkın kabul etme bileşenine ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle bireysel sorun yaşama düzeyi arttıkça, düştüğü gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle bireysel düzeyde hiç sorun yaşamayan halkın kabul etme bileşenine ait puan ortalaması, onlarla küçük ve önemli düzeyde sorun yaşayan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bunun yanında, Suriyelilerle küçük bireysel sorunlar yaşayan halkın puan ortalamaları da önemli sorunlar yaşayanlara göre istatistiksel

olarak anlamlı bir biçimde daha düşüktür. Bu sonuçlar, halkın Suriyelilerle yaşadıkları bireysel sorunların düzeyi arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Halkın yakın çevresinde Suriyelilerle sorun yaşanma düzeylerine göre incelendiğinde, halkın kabul etme bileşenine ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle yakın çevrelerinin sorun yaşama düzeyi arttıkça, düştüğü gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle yakın çevresi hiç sorun yaşamayan halkın kabul etme bileşenine ait puan ortalaması, onlarla küçük ve önemli düzeyde sorun yaşayan çevreye sahip halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bunun yanında, Suriyelilerle yakın çevresi önemli sorunlar yaşayan halkın puan ortalamaları da küçük sorunlar yaşayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha düşüktür. Bu sonuçlar, tıpkı bireysel sorunlarda olduğu gibi halkın, yakın çevrelerinin Suriyelilerle yaşadıkları sorunların düzeyi arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Suriyelilere yönelik tutum ölçeğinin tehdit bileşenine ait puan ortalamalarının halkın Suriyelilerle olan iletişim ve ilişki durumuna göre istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz sonuçları Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Tehdit Bileşenine İlişkin Betimsel İstatistikler ve Test Sonuçları							
Değişken	Kategori	N	Ortalama	Std. Sapma	t/F	P	Fark
Suriyelilerle Karşılaşma Sıklıkları	Hiç/Nadiren	74	31.34	10.78	7.531	0.00**	<i>Her zaman ile Ara sıra, Sık sık ve Hiç/Nadiren</i>
	Ara sıra	180	31.09	10.57			
	Sık sık	246	28.83	11.22			
	Her zaman	133	25.53	11.80			
Suriyeliler Hakkında Bilgi Alma Kaynakları	Medya	245	28.82	10.57	1.698	0.166	Anlamlı Fark Yok
	Başkalarından duyma	59	31.80	9.93			
	Günlük Yaşantı	290	29.02	12.41			
	Hepsi	39	26.85	7.91			
Suriyelilerle Tanışıklık Durumu	Arkadaşım	58	36.55	10.47	12.715	0.00**	<i>Yok ile Arkadaşım Komşum ve Tanıdığımın tanıdığı- Arkadaşım ile Diğer</i>
	Komşum	59	31.19	11.24			
	Tanıdığımın tanıdığı	91	31.92	11.59			
	Diğer	61	28.85	11.23			
	Yok	364	26.86	10.66			
Bireysel Sorun Yaşama	Hayır	521	31.04	10.83	53.214	0.00**	<i>Hayır ile Evet/Küçük, Evet/Önemli</i>
	Evet/Küçük	82	20.65	9.13			
	Evet/Önemli	30	17.83	6.17			
Yakın Çevrede Sorun Yaşama	Hayır	384	32.10	10.62	43.218	0.00**	<i>Hayır ile Evet/Küçük, Evet/Önemli- Evet/Küçük ile Evet/Önemli</i>
	Evet/Küçük	156	25.74	10.83			
	Evet/Önemli	93	22.15	10.11			

**p < 0.01

Buna göre, Halkın tehdit bileşenine ait puan ortalamaları Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları, onlarla tanışıklık durumu, bireysel düzeyde ve yakın çevrede Suriyelilerle sorun yaşama düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterirken, Suriyeliler hakkında haber alma kaynaklarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir.

Halkın Suriyelilerle karşılaşma sıklıklarına göre incelendiğinde, halkın tehdit bileşenine ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle karşılaşma düzeyi arttıkça düştüğü gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle her zaman karşılaşan halkın tehdit bileşenine ait puan ortalaması, onlarla sık sık, ara sıra veya hiç ya da nadiren karşılaşan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha düşüktür. Bu sonuçlar, halkın Suriyelilerle karşılaşma sıklığı arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Halkın Suriyelilerle tanışıklık durumuna göre incelendiğinde, halkın tehdit bileşenine ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle tanışma düzeyi uzaktan (tanışıklığı olmayan hiç veya yok) yakına (arkadaşlık düzeyi) doğru geldikçe arttığı gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle arkadaş olan halkın tehdit bileşenine ait puan ortalaması, onlarla diğer vasıtalarla ilişki içerisinde olan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bunun yanında Suriyelilerle hiçbir ilişki içinde olmayan halkın puan ortalamaları onlarla arkadaşlık ve komşuluk bağı olan, tanıdıkları vasıtasıyla ilişki içinde olan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha düşüktür. Bu sonuçlar, Suriyelilerle daha yakın ilişki içerisinde olan (arkadaşlık, komşuluk gibi) halkın Suriyelilere yönelik daha olumlu tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Halkın Suriyelilerle bireysel sorun yaşama düzeylerine göre incelendiğinde, halkın tehdit bileşenine ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle bireysel sorun yaşama düzeyi arttıkça, düştüğü gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle bireysel düzeyde hiç sorun yaşamayan halkın tehdit bileşenine ait puan ortalaması, onlarla küçük ve önemli düzeyde sorun yaşayan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bu sonuçlar, halkın Suriyelilerle yaşadıkları bireysel sorunların düzeyi arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Halkın yakın çevresinde Suriyelilerle sorun yaşanma düzeylerine göre incelendiğinde, halkın tehdit bileşenine ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle yakın çevrelerinin sorun yaşama düzeyi arttıkça, düştüğü gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle yakın çevresi hiç sorun yaşamayan halkın tehdit bileşenine ait puan ortalaması, onlarla küçük ve önemli düzeyde sorun yaşayan çevreye sahip halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bunun yanında, Suriyelilerle yakın çevresi küçük sorunlar yaşayan halkın puan ortalamaları da önemli sorunlar yaşayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bu sonuçlar, tıpkı bireysel sorunlarda olduğu gibi halkın, yakın çevrelerinin Suriyelilerle yaşadıkları sorunların düzeyi arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Suriyelilere yönelik tutum ölçeğinin reddetme bileşenine ait puan ortalamalarının halkın Suriyelilerle olan iletişim ve ilişki durumuna göre istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz sonuçları **Tablo 5**'de verilmiştir.

Değişken	Kategori	N	Ortalama	Std. Sapma	t/F	P	Fark
Suriyelilerle Karşılaşma Sıklıkları	Hiç/Nadiren	74	20.22	4.98	5.858	0.01**	<i>Her zaman ile Ara sıra, Hiç/Nadiren-Ara sıra ile Sık sık</i>
	Ara sıra	180	20.24	4.78			
	Sık sık	246	18.79	5.03			
	Her zaman	133	18.20	5.45			
Suriyeliler Hakkında Bilgi Alma Kaynakları	Medya	245	19.01	4.89	2.442	0.063	Anlamlı Fark Yok
	Başkalarından duyma	59	19.78	4.84			
	Günlük Yaşantı	290	19.58	5.29			
	Hepsi	39	17.44	5.12			
Suriyelilerle Tanışıklık Durumu	Arkadaşım	58	22.91	2.60	15.754	0.00**	<i>Arkadaşım ile Tüm diğerleri-Yok ile Tüm diğerleri</i>
	Komşum	59	20.56	4.04			
	Tanıdığımın tanıdığı	91	20.03	5.38			
	Diğer	61	20.28	4.04			
	Yok	364	18.08	5.26			
Bireysel Sorun Yaşama	Hayır	521	19.93	4.67	28.955	0.00**	<i>Hayır ile Evet/Küçük, Evet/Önemli</i>
	Evet/Küçük	82	16.35	5.84			
	Evet/Önemli	30	15.33	5.82			
Yakın Çevrede Sorun Yaşama	Hayır	384	20.15	4.50	18.302	0.00**	<i>Hayır ile Evet/Küçük, Evet/Önemli</i>
	Evet/Küçük	156	18.37	5.34			
	Evet/Önemli	93	16.99	6.07			

**p < 0.01

Buna göre, Halkın reddetme bileşenine ait puan ortalamaları Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları, onlarla tanışıklık durumu, bireysel düzeyde ve yakın çevrede Suriyelilerle sorun yaşama düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterirken, Suriyeliler hakkında haber alma kaynaklarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir.

Halkın Suriyelilerle karşılaşma sıklıklarına göre incelendiğinde, halkın reddetme bileşenine ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle karşılaşma düzeyi arttıkça düştüğü gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle her zaman karşılaşan halkın reddetme bileşenine ait puan ortalaması, onlarla ara sıra veya hiç ya da nadiren karşılaşan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha düşüktür. Bunun yanında Suriyelilerle ara sıra karşılaşan halkın puan ortalamaları onlarla sık sık karşılaşan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bu sonuçlar, halkın Suriyelilerle karşılaşma sıklığı arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Halkın Suriyelilerle tanışıklık durumuna göre incelendiğinde, halkın reddetme bileşenine ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle tanışma düzeyi uzaktan (tanışıklığı olmayan hiç veya yok) yakına (arkadaşlık düzeyi) doğru geldikçe arttığı gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle arkadaş olan halkın reddetme bileşenine ait puan ortalaması, onlarla hiç ilişki içinde bulunmayan, komşuluk, tanıdıkları ve diğer vasıtalarla ilişki içerisinde olan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bunun yanında Suriyelilerle hiçbir ilişki içinde olmayan halkın puan ortalamaları onlarla arkadaşlık, komşuluk bağı olan, tanıdıkları vasıtasıyla ve diğer vasıtalarla ilişki içinde olan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha düşüktür. Bu sonuçlar, Suriyelilerle daha yakın ilişki içerisinde olan (arkadaşlık, komşuluk gibi) halkın Suriyelilere yönelik daha olumlu tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Halkın Suriyelilerle bireysel sorun yaşama düzeylerine göre incelendiğinde, halkın reddetme bileşenine ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle bireysel sorun yaşama düzeyi arttıkça, düştüğü gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle bireysel düzeyde hiç sorun yaşamayan halkın reddetme bileşenine ait puan ortalaması, onlarla küçük ve önemli düzeyde sorun yaşayan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bu sonuçlar, halkın Suriyelilerle yaşadıkları bireysel sorunların düzeyi arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Halkın yakın çevresinde Suriyelilerle sorun yaşanma düzeylerine göre incelendiğinde, halkın reddetme bileşenine ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle yakın çevrelerinin sorun yaşama düzeyi arttıkça, düştüğü gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle yakın çevresi hiç sorun yaşamayan halkın reddetme bileşenine ait puan ortalaması, onlarla küçük ve önemli düzeyde sorun yaşayan çevreye sahip halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bu sonuçlar, tıpkı bireysel sorunlarda olduğu gibi halkın, yakın çevrelerinin Suriyelilerle yaşadıkları sorunların düzeyi arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Suriyelilere yönelik tutum ölçeğinin toplama ait puan ortalamalarının halkın Suriyelilerle olan iletişim ve ilişki durumuna göre istatistiksel olarak farklılık gösterip göstermediğine ilişkin analiz sonuçları **Tablo 6'**de verilmiştir.

Tablo 6: Toplam Tutum Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler ve Test Sonuçları							
Değişken	Kategori	N	Ortalama	Std. Sapma	t/F	P	Fark
Suriyelilerle Karşılaşma Sıklıkları	Hiç/Nadiren	74	86.01	23.69	5.858	0.01**	<i>Her zaman ile Ara sıra, Hiç/Nadiren-Ara sıra ile Sık sık</i>
	Ara sıra	180	86.58	23.87			
	Sık sık	246	80.36	26.30			
	Her zaman	133	72.94	27.38			
Suriyeliler Hakkında Bilgi Alma Kaynakları	Medya	245	80.01	23.99	1.241	0.294	Anlamlı Fark Yok
	Başkalarından duyma	59	85.10	21.52			
	Günlük Yaşantı	290	82.16	29.07			
	Hepsi	39	76.13	18.96			
Suriyelilerle Tanışıklık Durumu	Arkadaşım	58	101.66	22.06	17.699	0.00**	<i>Arkadaşım ile Tüm diğerleri - Yok ile Tüm diğerleri</i>
	Komşum	59	86.90	26.26			
	Tanıdığımı tanıdığı	91	87.11	27.31			
	Diğer	61	84.05	25.15			
Bireysel Sorun Yaşama	Yok	364	75.12	24.15	57.507	0.00**	<i>Hayır ile Evet/Küçük, Evet/Önemli</i>
	Hayır	521	85.90	24.60			
	Evet/Küçük	82	61.95	22.06			
Yakın Çevrede Sorun Yaşama	Evet/Önemli	30	52.83	16.20	42.472	0.00**	<i>Hayır ile Evet/Küçük, Evet/Önemli-Evet/küçük ile Evet/Önemli</i>
	Hayır	384	88.04	24.11			
	Evet/Küçük	156	74.40	24.57			
	Evet/Önemli	93	64.59	25.69			

**p < 0.01

Buna göre, Halkın Toplam Tutum puanlarına ilişkin puan ortalamaları Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları, onlarla tanışıklık durumuna, bireysel düzeyde ve yakın çevrede Suriyelilerle sorun yaşama düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterirken, Suriyeliler hakkında haber alma kaynaklarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir.

Halkın Suriyelilerle karşılaşma sıklıklarına göre incelendiğinde, halkın Toplam Tutum puan ortalamaları, Suriyelilerle karşılaşma düzeyi arttıkça düştüğü gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle her zaman karşılaşan halkın Toplam Tutum puanlarına ilişkin puan ortalamaları, onlarla ara sıra veya hiç ya da nadiren karşılaşan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha düşüktür. Bunun yanında Suriyelilerle ara sıra karşılaşan halkın toplama ilişkin puan ortalamaları onlarla sık sık karşılaşan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bu sonuçlar, halkın Suriyelilerle karşılaşma sıklığı arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Halkın Suriyelilerle tanışıklık durumuna göre incelendiğinde, halkın Toplam puan ortalamalarının Suriyelilerle tanışma düzeyi uzaktan (tanışıklığı olmayan hiç veya yok) yakına (arkadaşlık düzeyi) doğru geldikçe arttığı gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle arkadaş olan halkın toplama ait puan ortalaması, onlarla hiç ilişki içinde bulunmayan, komşuluk, tanıdıkları ve diğer vasıtalarla ilişki içerisinde olan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bunun yanında Suriyelilerle hiçbir ilişki içinde olmayan halkın Toplam Tutum puanlarına ilişkin puan ortalamaları onlarla arkadaşlık, komşuluk bağı olan, tanıdıkları vasıtasıyla ve diğer vasıtalarla ilişki içinde olan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha düşüktür. Bu sonuçlar, Suriyelilerle daha yakın ilişki içerisinde olan (arkadaşlık, komşuluk gibi) halkın Suriyelilere yönelik daha olumlu tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Halkın Suriyelilerle bireysel sorun yaşama düzeylerine göre incelendiğinde, halkın Toplam Tutum puan ortalamalarının Suriyelilerle bireysel sorun yaşama düzeyi arttıkça, düştüğü gözlenebilir. Test sonuçlarına göre Suriyelilerle bireysel düzeyde hiç sorun yaşamayan halkın Toplam Tutum puan ortalaması, onlarla küçük ve önemli düzeyde sorun yaşayan halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bu sonuçlar, halkın Suriyelilerle yaşadıkları bireysel sorunların düzeyi arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Halkın yakın çevresinde Suriyelilerle sorun yaşanma düzeylerine göre incelendiğinde, halkın Toplam Tutum puanlarına ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle yakın çevrelerinin sorun yaşama düzeyi arttıkça, düştüğü gözlenebilir. Test

sonuçlarına göre Suriyelilerle yakın çevresi hiç sorun yaşamayan halkın Toplam Tutum puan ortalaması, onlarla küçük ve önemli düzeyde sorun yaşayan çevreye sahip halka göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bunun yanında, Suriyelilerle yakın çevresi küçük sorunlar yaşayan halkın toplam tutum puan ortalamaları da önemli sorunlar yaşayanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir. Bu sonuçlar, tıpkı bireysel sorunlarda olduğu gibi halkın, yakın çevrelerinin Suriyelilerle yaşadıkları sorunların düzeyi arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Suriye'deki iç barış geciktikçe Türkiye'ye sığınan Suriyelilerin kalıcılaşması bağlamında geliştirilecek politikalar; ev sahibi halk ve Suriyeliler için hassas bir konu olmaya devam edecektir. Türkiye'de yerel halk ile Suriyeliler arasında yıllardır beraber yaşamış olmanın getirisi ve sosyolojik bir gerçeklik olarak bir tür entegrasyon sürecinin yaşandığına da tanıklık edilmektedir (İçduygu ve Ayaşlı, 2019). Bu anlamda halkın tutumlarını etkileyen faktörlerin bilinmesi, geliştirilecek ulusal veya yerel düzeyli entegrasyon politikaların şekillenmesinde rol oynayacağı düşünülmektedir. Çalışmada halkın Suriyelilere karşı tutumunu etkilediği düşünülen karşılaşma, tanışıklık durumu, bilgi alma kaynağı ve sorun yaşama olarak belirlenen değişkenlerin tutum üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre;

Halkın; kabul etme, tehdit, reddetme bileşenleri ile toplama ilişkin tutum puan ortalamaları Suriyelilerle karşılaşma sıklıkları, tanışıklık, bireysel ve yakın çevrede Suriyelilerle sorun yaşama düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterirken, Suriyeliler hakkında haber alma kaynaklarına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemiştir. Halkın Suriyelilerle karşılaşma sıklıklarına göre incelendiğinde, kabul etme, tehdit ve reddetme bileşenleri ile toplama ilişkin puan ortalamalarının Suriyelilerle karşılaşma düzeyi arttıkça düştüğü tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, halkın Suriyelilerle temassız bir şekilde karşılaşma sıklığı arttıkça, daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Bu durum Eşigül ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan çalışmanın "Etkileşim içerisinde olanların, sadece karşılaşma ile yetinenlere göre Suriyelilerle birlikte yaşamaya daha olumlu baktığı" bulgusunu desteklemektedir. İçduygu'da (2015) çalışmasında Suriyelilere karşı olumsuz tutumu etkileyen birtakım faktörleri sıraladıktan sonra Suriyelilerin kötü yaşam koşulları, seyyar satıcılık ve dilencilik gibi caddelerde en çok görülen sosyal durumlarının Suriyelilere karşı halkın tutumunu olumsuz şekilde etkilediğini ve özellikle Suriyelilerle daha sık karşılaşılacak sınır bölgelerindeki şehirlerde ve kasabalarda yaşayan halkta Suriyelilere karşı olumsuz tutumun daha belirginleştiğini ifade etmektedir. Trafikte, sokaklarda, parklarda Suriyelileri temsil şekli olarak bilinen dilencilik yoğun bir şekilde öne çıkması gasp, kapkaç, hırsızlık olabileceği yönünde endişeye neden olmaktadır. Bu durum halkta Suriyelilere yönelik algıyı da olumsuz etkilemektedir (Orhan ve Şenyücel Gündoğar,2015; Yeniucun, 2016).

Halkın tutumu Suriyelilerle ilgili bilgi alma kaynağına göre incelendiğinde; kabul etme, tehdit, reddetme bileşenleri ile toplama ilişkin tutum puan ortalamalarının anlamlı farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir.

Torun ve Demirtaş (2018), medyanın öğretmen adaylarının algılarını etkileme ve yönlendirme üzerinde etkiye sahip olduğu ve haberlerin olumlu veya olumsuz olmasına göre de algılama şeklinin değiştiği, Sağır ve Kurtkara (2018), sosyal medyanın tutum üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Alp (2018) yerel medyanın toplumsal ön yargıya neden olduğu ve halkın davranışlarını ve tepkilerini şekillendirdiğini tespit etmiştir. Eşigül ve arkadaşları (2017), medya türünün algı üzerinde etkili olmadığı, mülteciler hakkındaki algıyı şekillendirmede 3. kişilerden alınan bilginin (duyum ve söylenti) medya kadar etkili bir role sahip ve özellikle orta yaşlı kadınlardan oluşan odak grubunda, söylenti ve duyular üzerinden fikir beyan etmenin sıkça gerçekleştiği, orta yaşlı erkekler ve gençlerden oluşan gruplarda karşılaşma ve bireysel deneyimler üzerinden düşüncelerin beyan edildiği bulgusuna yer vermiştir. Ankaralı ve arkadaşları (2017), bireyin Suriyelilere yönelik tutumunu "ailenin ve akrabaların görüşlerinin etkilediği" sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmanın medya ile ilgili bulguları yukarıda bahsedilen Torun ve Demirtaş (2018), Sağır ve Kurtkara (2018) ve Alp (2018) tarafından yürütülen çalışmaların bulgularını desteklemekten Eşigül ve arkadaşları (2017) ile Ankaralı ve arkadaşları (2017) tarafından yürütülen çalışmaların bulgularını destekleyici niteliktedir.

Halkın Suriyelilerle tanışıklık durumuna göre incelendiğinde, kabul etme, tehdit, reddetme bileşenleri ile toplama ilişkin tutum puan ortalamalarının Suriyelilerle tanışma düzeyi uzaktan (tanışıklığı olmayan hiç veya yok) yakına (arkadaşlık düzeyi) doğru geldikçe arttığı tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, Suriyelilerle daha yakın ilişki içerisinde olan (arkadaşlık, komşuluk gibi) halkın Suriyelilere yönelik daha olumlu tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Bikmen (1999) Türkiye'de yaşayan farklı etnik gruplara ilişkin tutumları araştıran çalışmasında, tüm etnik gruplarla temas arttıkça sosyal mesafenin azaldığı bulgusuna ulaşmıştır. Kavlak (2011) çalışmasında "görüşülen kişilerin sığınmacı ve mülteci tanıdıklarının olmasının olumlu algıyı pozitif yönde etkilediği görülmüştür" bulgusuna yer vermiştir. Sağır ve Kurtkara (2018), Suriyelilerle ilgili tutuma fiziksel temasların belirgin bir etki bıraktığını bulmuştur. Ankaralı ve arkadaşları (2017), fiziksel yakınlıktan ötürü göçmenlerle daha sık ilişki içerisinde bulunan bölgelerden gelen, göçmen tanıdığına sahip

veya bir göçmenle diyaloga girmiş olan öğrencilerin tutumlarının diğerlerine göre daha olumlu olduğunu ifade etmektedir. Budak ve arkadaşları (2017), sığınmacılarla iç içe yaşamayan veya sığınmacılar hakkında çok fazla bir bilgisi olmayan görüşmecilerin medyada çıkan haberlerden etkilenerek olumsuz tutum içerisinde bulunduğunu belirtirken komşuluk ilişkisi içinde olan veya sığınmacılarla iç içe yaşayan görüşmecilerin medyadan etkilenmediği, aksine sığınmacıların toplum tarafından olumsuz etiketlenmesine medyanın neden olduğu görüşüne sahip olduklarını tespit etmiştir. Bakioğlu ve arkadaşları (2018) Suriyelilerle komşuluk gibi yakın ilişkiler geliştirebilmiş bireylerin Suriyelilerden olumlu bahsettikleri hatta sempati duydukları, mültecilerle ekonomik ilişki içerisine giren ev sahibi, emlakçı ve esnaf gibi grupların, girmeyenlere oranla daha olumlu yaklaşım gösterdiği bulgusuna ulaşmıştır. Eşigül ve arkadaşları (2017) Suriyelilerle katılımcılar arasında etkileşim olup olmamasının; Suriyelilere karşı yaklaşımı belirleyen en önemli etken olduğu ve etkileşim halinde olan katılımcıların empati kurmada, Suriyelilerle ilgili haberleri ve bilgileri eleştirel olarak değerlendirmede daha başarılı ve birlikte yaşamaya daha olumlu baktıklarını tespit etmişlerdir. Etkileşimin önyargıları ortadan kaldırdığını belirtmektedirler. Araştırmanın bulguları yukarıda bahsi geçen araştırmaların bulgularını desteklemektedir.

Halkın Suriyelilerle bireysel sorun yaşama düzeylerine göre incelendiğinde, kabul etme, tehdit, reddetme bileşeni ve toplama ilişkin tutum puan ortalamalarının, Suriyelilerle bireysel sorun yaşama düzeyi arttıkça, düştüğü gözlenebilir. Bu sonuçlar, halkın Suriyelilerle yaşadıkları bireysel sorunların düzeyi arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Alan yazında olumsuz temas durumunda halkın Suriyelilere yönelik tutumunu ele alan çalışmalara rastlanmamıştır. Yapılan çalışmalar çoğunlukla olumlu temas durumlarını içermektedir. Türk ve Kürt kökenli katılımcılarla yapılan çalışmada (Güler, 2013); temas koşullarının olumlu ya da olumsuz ilişkilerde farklılaştırıcı etkisinin bulunduğu sonuçları elde edilmiştir. Kavlak (2011) "sığınmacı ve mültecilerle olumsuz deneyim yaşamış olduğunu belirten vatandaşlar arasında olumsuz algıya sahip kişilerin oranının daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Benzer şekilde Yeniacı (2016) tarafından hazırlanan Suriyeli Sığınmacılar Raporu'nda Kavlak'ın (2011) çalışmasındakine benzer bir şekilde katılımcılara Suriyeli sığınmacılar ile diyalog halinde olup olmadıkları sorulmuş, katılımcıların %21,9'u sorun yaşadıkları ve bu durumdan rahatsız olduklarını, %20'si sorun yaşadıkları için ilişki kurmaktan kaçındıklarını ifade etmişlerdir. Süleymanov (2016) Sultanbeyli'de yaşayan halka yönelttiği Ailenizin ve sizin Suriyeli komşularla iletişiminizin nasıl sorsuna, %12,1 bu durumdan rahatsız ve sorun yaşıyoruz, %5,6'ı iletişim kurmaktan kaçınıyoruz, sorun çıkarıyorlar cevabını vermişlerdir.

Halkın yakın çevresinde Suriyelilerle sorun yaşanma düzeylerine göre incelendiğinde, kabul etme, tehdit, reddetme bileşeni ve toplama ilişkin tutum ortalamalarının Suriyelilerle yakın çevrelerinin sorun yaşama düzeyi arttıkça, düştüğü gözlenebilir. Bu sonuçlar, tıpkı bireysel sorunlarda olduğu gibi halkın, yakın çevrelerinin Suriyelilerle yaşadıkları sorunların düzeyi arttıkça onlara karşı daha olumsuz tutum içerisinde olduğunu göstermektedir.

Özetle çalışma bütün olarak değerlendirildiğinde analizde dikkati çeken önemli bir husus, halkla Suriyeliler arasında tutumun yakınlık ilişkisi (etkileşim) söz konusu olduğunda olumsuzdan olumluya doğru değiştiği yönündedir. Etkileşim düzeyi (yakınlık ilişkisinde uzaklaşma gerçekleştikçe yani isteyerek ilişki kurmaktan zorunlu olarak temas içinde olmaya doğru değiştikçe) azaldıkça veya Suriyelilerle bir sorun yaşandığında tutuma sahip olma durumunun azaldığı tespit edilmiştir. Bilgi edinmede, medyanın birçok yayında ifade edilenin tersine bireylerin tutum puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık oluşturmadığı, Suriyelilerle sorun yaşayan ve/veya sorun yaşayan bir tanıdığına sahip bireylerin, tutumlarının diğerlerine göre daha olumsuz olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmanın bulguları "kişisel deneyimlerin tutum üzerinde önemli bir rol oynadığını" ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda Suriyelilerin sosyal olarak kabulünün sorunsuz bir şekilde yürütülebilmesi, birlikte yaşama kültürünün oluşturulması için;

- Sosyal uyum çalışmalarının iki toplumu bir araya getirecek şekilde etkileşimli bir şekilde yürütülmesi,
- Çatışmaya neden olan durumların ortadan kaldırılması (dil bilme, medya, söylem ve temsil, politika vb.),
- Komşuluk, arkadaşlık ilişkilerinin geliştirilmesi,
- Suriyelilerle yakın ilişki içinde bulunan bireylerin Suriyeliler hakkında çevrelerini bilgilendirme kaynağı olarak faaliyetlerde bulunmaya teşvik edilmesi, önerilmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

EXAMINING THE PEOPLE'S ATTITUDE TOWARDS SYRIANS ACCORDING TO LEVELS OF COMMUNICATION AND RELATIONSHIP

INTRODUCTION

Migration refers to a permanent or long-term change of residence by crossing an administrative border. It is basically a geographical phenomenon as it involves movements in space (Tümertekin and Özgüç, 2016). Migration, whether from rural areas to cities, from cities to cities, or from countries to countries, brings about some problems and an integration process. In this period, in which it is necessary to take many measures, especially social cohesion policies, it is required to analyze and identify the factors that affect or determine the dynamics of society.

At first, Turkish governments highly welcomed the Syrians, assuming that the crisis in Syria would end soon and that the Syrians would return home soon (İçduygu, 2015). However, those that are delayed, postponed, or neglected by the expectation of temporariness may bring serious problems in the future. For this reason, while doing what needs to be done in domestic and foreign policy for the Syrians to return to their homes, strategies for coexistence should be developed and cohesion policies should be initiated, realizing that a very important part of them would stay permanently in Turkey (Erdoğan, 2015).

In this sense, the importance of social contact is known for the Syrians living in Turkey to be able to live with this host society without assimilation or ghettoization.

Studies mention different factors affecting public attitude. It is stated that many studies have been carried out showing that the news in the media about migration and refugees affects individuals cognitively, affectively, and behaviorally and that this is reflected in the attitude of individuals (As cited in Boomgaarden and Vliegthart, 2009; Torun and Demirtaş, 2018). Erdoğan, Kavukçuer, and Çetinkaya (2017) stress that the "high but fragile level of social acceptance" that has existed in Turkey to date cannot be evaluated independently of the attitude of the media, so the analysis of media discourse and representations is important.

In the study, questions addressing communication and relationship were prepared to understand some of the factors that are supposed to shape the public attitude. Information was collected on the concepts of encounter, interaction or familiarity (acquaintance), media, unconfirmed information-rumor, and experiencing a problem. How the people acquire information about the Syrians, how often they encounter them without any contact, the degree of familiarity they established, and the dimensions of the problem they experienced with them were determined as the themes of these questions.

The encounter has been used for situations where relationships remain superficial although the individuals are together in society. Syrians and local people often share the same environment on the streets, in the markets, and parking lots, without any contact as beggars or solid waste collectors. Coexistence in common use areas such as public transportation, neighborhood, and school, and any non-contact situation was considered within this concept.

The interaction or familiarity was used for situations where participants deepen their relationships in their works and private lives and establish more peer-to-peer communications and develop positive contact among themselves. For example; the fact that some participants are relatives, friends, neighbors, employers, homeowners, etc. is within the context of this concept (Eşigül, Arslan, Gencer, Tosun, Korkmaz, and Yıldırım, 2017). In the study, the subgroups 'my friend,' 'my neighbor,' 'an acquaintance of my acquaintance,' 'others,' and 'no relationship' were identified within the context of interaction or familiarity. The subgroup "Other" consisted of families who are aided and/or met for various reasons; people whom public employees provide service such as students, parents, patients, clients, applicants, recognition because of presence or encounter in the same environment (hospitals, schools, streets, workplaces, training

centers, etc.) for various reasons, tenants, customers, employees, and kinships formed through marriage. In short, it is possible to distinguish the group "other" as those who are closely related for various reasons such as compulsory or voluntary service.

The sources of information about Syrians were determined as the media, daily life, and hearing from others. The subgroup of hearing from others includes information obtained through hearing, rumor, or information acquired through the transfer of information from 3rd parties.

Experiencing problems was divided into two as individuals' experiencing problems related with themselves and one of their close relatives' experiencing problems. These problems were also described according to whether the problem is small or significant and having no problems at all.

The results of the study revealed statistically significant differences between the variables. In this sense, the findings of this research, which was conducted to determine the variables affecting the attitudes of the people in Turkey towards Syrians, revealed the importance of establishing a culture of coexistence for social cohesion.

The study is thought to provide a reliable information basis related with social and political decisions to be made in cohesion and acceptance studies between the Syrians and the local people.

Regarding the findings, determining the activities that will turn the public attitudes towards Syrians into positive will be among the other contributions of this research.

The questions of the study are as follows;

Does an individual's attitude towards Syrians vary by;

- The frequency of his/her encounter with Syrians in daily life,
- His/her acquaintance (familiarity) with Syrians,
- The sources that he/she gets information,
- His/her individually experiencing any problems with Syrians,
- One of his/her close relatives' experiencing any problems with Syrians?

METHOD

Data Collection and Study Group

The Local People's Attitude Towards Syrians Scale and the Questionnaire were transmitted to the public through the link in 2019. In addition to these, they were delivered to individuals/groups as printed material and via e-mail. The study group was formed with convenience sampling, one of the non-random sampling methods. The data of the study were collected from 633 people from all over Turkey, almost all occupational and age groups and different levels of education. 31.1% (n=197) of the study group were male, 68.9% (n=436) were female; 58.6% (n=371) were married, and 41.4% (n = 262) were single. The ages of the participants in the study ranged from 15 to 84, while their levels of education ranged from primary school to Ph.D.

Data Collection Tools

A semi-structured questionnaire and the Attitude Scale developed by [Özüdoğru, Kan, Uslu, and Yaman \(2018\)](#) were used in the study.

The Local People's Attitude Towards Syrians Scale

It is a Likert-type scale developed with the data collected from 540 people. A three-factor structure consisting of 26 items, called acceptance, threat, and rejection, was determined by exploratory factor analysis. The internal consistency coefficient for the entire scale is .965 and the KMO value is .969. The total variance ratio explained by the factors of the scale is 66.335. The RMSEA value of the model was determined to be 0.060. It was found that the scores of the independent samples t-test, which was conducted related to the differences between the item scores of the lower and upper 27% groups of the scale varied between 23.027 and 8.714 and were significant at $p < .01$ level. Based on these findings, it can be said that the scale is valid, reliable, and discriminative. Based on this fact, the scale has been used, as it is a tool that can measure the attitude of all the people towards Syrians and be used to determine the dimensions of the studies/policies related to the attitude of the people.

Questionnaire

In the semi-structured questionnaire, there are questions about variables classified as encounter frequency, acquaintance status (familiarity), source of information, and experiencing problems.

Data Analysis

Negative attitude statements on the scale were reversed and recoded. Descriptive statistics, t-test, and analysis of variance (ANOVA) were used for the analysis of the data. Post Hoc testing was used to determine differences between the groups.

FINDINGS AND DISCUSSION

The results of the analysis on whether the scores of acceptance, threat, rejection, and the total mean scores of the attitudes towards Syrians scale differ statistically significantly according to the people's communication and relationship status with Syrians are given below.

The mean scores of the public's acceptance, threat, and rejection, and the total mean score differed statistically significantly according to the frequency of encounters with Syrians, acquaintance with them, and the level of experiencing problems with Syrians individually and among the close relatives, while they did not differ statistically significantly according to the sources of information about Syrians.

According to the people's frequency of encounters with Syrians, it can be observed that the mean scores for acceptance, threat, and rejection components and the total mean score decreased as the level of encounters with Syrians increased. According to the test results, the mean score for the acceptance component of the people that encounter with Syrians continuously was statistically significantly lower than the people that encounter them frequently, occasionally, or never or rarely. These results show that the public has a more negative attitude towards Syrians as the frequency of encounters with them increases.

According to the acquaintance of people with Syrians, it can be observed that the mean scores of acceptance, threat, and rejection components and the total mean score increase as the level of acquaintance with Syrians reaches from afar (no acquaintance) to near (friendship level). According to the test results, the mean score for the acceptance component of the people who are friends with Syrians is statistically significantly higher than the people who have no relationship with them, who have relations as neighbors, and who have relations through their acquaintances and other means. Also, the scores of people who have no relationship with Syrians are statistically significantly lower than those who have a neighborhood relationship with them and who have a relationship with them through acquaintances. These results show that people who have closer relationships with Syrians (friendship, neighborhood) have a more positive attitude towards Syrians.

According to the level of people's having individual problems with Syrians, it can be observed that the mean score of the people's acceptance, threat, rejection components, and the total mean score decrease as the level of having individual problems with Syrians increases. According to the test results, the mean score of the acceptance component of the people who had no problems with Syrians at the individual level was statistically significantly higher than the people who had a small or significant problem with them. Also, the mean scores of people who experience minor individual problems with Syrians are statistically significantly lower than those who experience significant problems with them. These results show that as the level of individual problems with Syrians increases, people become more negative towards them.

According to the close relatives' experiencing problems with Syrians, it can be observed that the mean scores for the acceptance, threat, and rejection components, and the total mean score decrease as the close relatives' levels of experiencing problems with Syrians increase. According to the test results, the mean score for the acceptance component of the people whose close relatives had no problems with Syrians is statistically significantly higher than the people who had small or significant problems with them. Also, the scores of people whose close relatives had significant problems with Syrians are statistically significantly lower than those who had minor problems. These results show that, just like the results of having individual problems, the people have a more negative attitude towards Syrians as the level of problems that their close relatives have with them increases.

CONCLUSION AND RECOMMENDATIONS

The policies that will be developed in the context of the permanence of Syrians who seek refuge in Turkey as internal peace in Syria is delayed will continue to be a sensitive issue for the host population and Syrians. In this sense, it is thought

that knowing the factors affecting the attitudes of the people will play a role in shaping the national or local level integration policies to be developed. According to the findings of the study;

While the mean scores of public attitudes regarding acceptance, threat, and rejection components and the total mean scores differed statistically significantly according to the people's frequency of encounters with Syrians, their level of acquaintance, their having problems with Syrians individually and their close relatives' having problems with them; they did not differ statistically significantly according to sources of information about Syrians.

The finding that "As the people's frequency of encounter with Syrians in a non-contact manner increases, they have a more negative attitude" supports Eşigül et al.'s (2017) finding that "Those who interact look more favorably on living with Syrians than those who are content with just encounter." İçduygu (2015), Orhan and Şenyücel Gündoğar, (2015); Yeniacun, (2016) state that the social conditions of Syrians who are most visible on streets such as the ones living in poor conditions, hawking, and begging negatively affect the attitude of the people towards Syrians.

When the people's attitude was examined according to the source of getting information, it was found that the mean scores of attitudes did not have a significant difference.

While the media-related findings of this study do not support the findings of Torun and Demirtaş (2018) stating that the media has an impact on perceptions and orientation and that the way of perception also changes according to whether the news is positive or negative, and the findings of Sağır and Kurtkara (2018) and Alp (2018) stating that the social and local media shape people's behavior and reactions;

They support Eşigül et al.'s (2017) finding that the type of media is not effective on perception, the information (hearing or rumor) received from 3rd parties as the news source is as effective as the media, and Ankaralı et al.'s (2017) finding that "the views of family and relatives influence an individual's attitude towards Syrians".

When examined according to the people's acquaintance with Syrians, it shows that people who have a closer relationship with Syrians (such as friendship, neighborhood) have a more positive attitude towards Syrians.

Bikmen's (1999) finding that social distancing decreases as contact with all ethnic groups increases and the findings of Kavlak (2011), Sağır and Kurtkara (2018), Ankaralı et al. (2017), Budak et al. (2017), Bakioğlu et al. (2018), and Eşigül et al. (2017) that those who have affiliation with one another have more positive attitudes than others.

According to the level of having individual problems with Syrians, the results show that as the level of individual problems they experience increases, they have a more negative attitude towards them.

No studies could be reached in the literature addressing the public attitude towards Syrians in the event of negative contact. Studies mostly included situations of positive contact. In a study conducted with participants of Turkish and Kurdish origins (Güler, 2013), it was concluded that the contact conditions had a differentiating effect on the relations. The findings of Kavlak (2011), Yeniacun (2016), and Süleymanov (2016) that "the proportion of people with negative perceptions is higher among those who indicate that they have had negative experiences with asylum seekers and refugees" support the findings of the study.

According to the level of close relatives' experiencing problems with Syrians, the results show that, just like in experiencing individual problems, the people have more negative attitudes towards them as the level of problems they experience with Syrians increases.

In summary, considering the study as a whole, an important point in the analysis is that the public attitude towards Syrians varies from negative to positive when it comes to familiarity (interaction). As the level of interaction decreased (as the familiarity became estranged, that is, it changed from willingly forming a relationship to necessarily being in contact) or when there was a problem with Syrians, having a positive attitude has been found to decrease. It was concluded that, contrary to what has been stated in many publications, the media did not make a statistically significant difference between the individuals' mean scores of attitude, and the attitudes of individuals who had problems with Syrians and/or who had an acquaintance who had problems with them were more negative than those of others.

The findings of the study revealed that "personal experiences play an important role in attitude." Based on this, to carry out the social acceptance of Syrians smoothly and establish a culture of coexistence, the followings are recommended;

- Social cohesion works should be conducted in an interactive way to bring the two communities together,
- Conflict-causing situations (linguistics, media, discourse and representation, politics, etc.) should be eliminated,
- Neighborhood and friendship relations should be developed,
- Individuals who have close relationships with Syrians should be encouraged to engage in activities as a source of information about Syrians for their environment.

Kaynakça/ References

- Abay, Ö. (2015). 8 Ocak 2020 tarihinde <https://www.birgun.net/haber/savas-yalniz-hayatimizi-degil-sesimizi-de-caldi-73813>, adresinden edinilmiştir.
- Alp, H. (2018). Suriyeli sığınmacılara yönelik ayrımcı ve ötekileştirici söylemin yerel medyada yeniden üretilmesi. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5(15), 22-37.
- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. London: Addison-Wesley.
- Akdeniz, E. (2019). 8 Ocak 2020 tarihinde <https://www.evrensel.net/yazi/85286/suriyeliler-donmek-istemiyor-simdi-ne-olacak>, adresinden edinilmiştir.
- Ankaralı, H., Pasin, Ö., Karacan, B., Tokar, M., Küneuroğlu, M., Çaça, M., Özislam, M. E. & Şahingöz, N. B. (2017). Üniversite öğrencilerinin Türkiye'deki suriyeli sığınmacılara bakış açısı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 122-132.
- Aslan, A. (2004). Medyanın birey, toplum ve kültür üzerine etkileri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-12.
- Bakioğlu, A., Artar, F. & İzmir, H. (2018). *Ankara'daki Suriyelilerin Mültecilik Deneyimleri Göç, Gündelik Yaşam, Geçim Deneyimleri ve Sosyal Dışlanma*. Ankara: Sosyoloji Derneği.
- Bikmen, N. (1999). *National identity and ethnic prejudice in Turkish sample*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, adresinden edinilmiştir.
- Budak, P., Demir, M. S., Tan, M. & Sarı, M. (2017). Yerel halkın algısında suriyeli sığınmacılar ve toplumsal etkileri: Elazığ ili örneği. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(62), 543-564.
- Çelik, F. (2019). 8 Ocak 2020 tarihinde <https://www.yenisafak.com/hayat/insani-yardimda-turkiyenin-tek-rakibi-kendisi-3511591>, adresinden edinilmiştir.
- Erdoğan, M. M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler, Toplumsal Kabul ve Uyum* (1. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erdoğan, M. M. (2018). *Suriyeliler Barometresi Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi* (1. Baskı). İstanbul Bilgi Üniversitesi.
- Erdoğan, M., Kavukçuer, Y., & Çetinkaya, T. (2017). *Türkiyede Yaşayan Suriyeli Mültecilere Yönelik Medya Algısı*. Ankara: Özgürlük Araştırmaları Derneği.
- Eşgöl, A., Arslan, B. K., Gencer, A. Ş., Tosun, S., Korkmaz, S. S. & Yıldırım, Ş. B. (2017). *Bilgiden Algıya: Türkiye'deki Sığınmacı, Göçmen ve Mülteci Algısı Üzerine Bir Çalışma*. Avrupa Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü - PS:EUROPE.
- GİGM. (2020). 8 Ocak 2020 tarihinde <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>, adresinden edinilmiştir.
- Güler, M. (2013). *Gruplar arası temas, kaygı ve yanlılığın sosyal mesafeye etkisi: Türk ve Kürt kökenli gruplar üzerine bir çalışma*. (Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>, adresinden edinilmiştir.
- Haberler. (2016). 8 Ocak 2020 tarihinde <https://www.haberler.com/cocuklarini-dilendiren-suriyeliler-gozaltina-8855290-haberi>, adresinden edinilmiştir.
- Hürriyet. (2019). 8 Ocak 2020 tarihinde <http://www.hurriyet.com.tr/dunya/suriyelilerin-ulkelerine-donusu-suruyor-41326947>, adresinden edinilmiştir.
- İçduygu, A. & Ayaşlı, E. (2019). *Geri Dönüş Siyaseti: Suriyeli Mültecilerin Dönüş Göçü İhtimali ve Gelecek Senaryoları*. Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (MİReKoç). https://mirekoc.ku.edu.tr/wp-content/uploads/2019/05/Mirekoc_Rapor_GeriDonusSiyaseti.pdf, adresinden edinilmiştir.
- İçduygu, A. (2015). *Syrian Refugees in Turkey: The Long Road Ahead*. Washington D.C.: Migration Policy Institute.
- Kavlak, İ. V. (2011). *Askıdaki Yaşamlar & Algıdaki Yaşamlar*. Ankara: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği.
- Kirişçi, K. (2014). *Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye'nin "Suriyeli Mülteciler" Sınavı*. (Çev. S. Karaca). Brookings Enstitüsü & Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK). <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2016/06/syrian-refugees-and-turkeys-challenges-kirisci-turkish.pdf>, adresinden edinilmiştir.
- Küçükkömürler, S. & Sakallı-Uğurlu, N. (2017). Gruplar arası ilişkileri düzenlemede sosyal temas kuramları: Gruplar arası, yayılcı ve hayali temas. *Nesne Dergisi*, 5(9), 1-31.
- Orhan, O. & Gündoğar, S. S. (2015). *Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri*. Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM).
- Özüdoğru, H., Kan, A., Uslu, L. & Yaman, E. (2018). Yerel halkın suriyelilere yönelik tutum ölçeği geliştirme çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 40(2), 115-140.
- Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup contact theory. *Annual Review of Psychology*, 49, 65-85.
- Sağır, A. & Kurtkara, S. (2018). Sosyoloji bölümü öğrencilerinin "suriyeli" kavramına ilişkin tutumları üzerine sosyolojik bir çözümleme (Bülent Ecevit Üniversitesi ve Karabük Üniversitesi). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 649-661.
- Süleymanov, E. (2016). *Sultanbeyli İlçesindeki Suriyelilerin Yaşam Deneyimleri, Suriyeli Mülteci Çocuklarla El Ele Projesi Sonuç Raporu*. İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Yayınları.
- Taştan, C., Haklı, S. Z. & Osmanoğlu, E. (2017). *Suriyeli Sığınmacılara Dair Tehdit Algısı: Önyargılar ve Gerçekler*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.

- Torun, F. & Demirtaş, Ç. (2018). Medyada yer alan haberlerin öğretmen adaylarının suriyelilere yönelik algılarına etkisinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 13(4), 1211-1226.
- Tümeğ, D. (2018). *Türk Halkının; Suriyeli Mülteci/Sığınmacı Algısı*. Ankara: Türksam.
- Tümertekin, E. & Özgüç, N. (2016). *İnsan, Mekan, Kültür*. İstanbul: Çantay Yayınları.
- UNHCR. (2019). 8 Ocak 2020 tarihinde <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2019/11/UNHCR-Turkey-One-Page-Fact-Sheet-Oct2019.pdf>, adresinden edinilmiştir.
- UNHCR. (2020). 8 Ocak 2020 tarihinde <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>, adresinden edinilmiştir.
- Ünal, B. (2014). 8 Ocak 2020 tarihinde <http://www.gazetevatan.com/guneydogu-da-suriyelilerin-caresiz-evlilik-711660-dunya/>, adresinden edinilmiştir.
- Ünal, S. (2014). Türkiye'nin beklenmedik konukları: "öteki" bağlamında yabancı göçmen ve mülteci deneyimi. *Journal Of World Of Turks*, 6(3), 65-89.
- Yeniacıun, S. H. (2016). *Suriyeli Sığınmacılar Raporu İstanbul Örneği*. İstanbul: İstanbul Fikir ve Eğitim Derneği.
- Yeniçağ Gazetesi. (2019). 8 Ocak 2020 tarihinde <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/fatihte-suriyeli-ogrenciler-cete-kurup-harac-topluyor-256122h.htm>, adresinden edinilmiştir.
- Yurdakul, M. (2019). 8 Ocak 2020 tarihinde <http://www.milliyet.com.tr/gundem/suriyelilerin-cogu-donmek-istemiyor-6094862>, adresinden edinilmiştir.